

CİLT 11, SAYI : 8, AĞUSTOS 1983

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) AĞUSTOS 1983

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :**

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman**

Yazı İşleri Müdürü :

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özol**

**Adres : Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9
Harbiye - İST.**

Telefon : 146 24 12

**Görüşteki yazılar, kaynak olarak, TÜSİAD
GÖRÜŞ'ün belirtmesi koşuluyla izinsiz kullanılabılır.**

Basıldığı Yer : İleri Matbaacılık Basım Yayın

Koll. Şti Tel.: 522 25 77

Bu Sayıda

— Dışa Açılma ve İstikrar İçinde Kalınma	4
— Genel Tercihler Sistemi ve Türkiye	9
— Asgari ücret politikasının etkileri	12
— Uluslararası hammadde fiyatları	17
— IMF ne yapar?	22
— Patates ihracatı mümkün mü?	26
— Dünya madenciliğindeki yerimiz	30

Dışa Açılma ve İstikrar İçinde Kalkınma

Bir ekonominin «açık ekonomi» olma niteliği -yani dış ticaret sektörünün tüm ekonomik faaliyet içindeki payı- arttıkça ekonominin dış gelişmelere karşı olan duyarlılığı da artmaktadır. Bu duyarlılığın özel sermaye hareketliliğinin yüksek olduğu ekonomiler için daha da fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Dış ticaret hacminin Türk ekonomisi içindeki yeri son yıllarda büyük artış göstermiş ve ülkemizin toplam dünya ticaretindeki payı büyümüştür. 1975-79 döneminde GSYİH'in yüzde 11.13'ünü teşkil eden ithalat, 1980'de yüzde 14.6'ya, 1982'de ise yüzde 16.5'e yükselmiş, buna karşılık ihracat 1975 - 1979 döneminde GSYİH'nin yüzde 4'ünü teşkil ederken bu oran 1982'de yüzde 10.8'e ulaşmıştır. Dış ticaretin GSYİH içindeki yüzdesi bir ülkenin açık ekonomi olma derecesinin bir göstergesi olarak kabul edilirse, bu yüzdenin 1965 - 69'da yüzde 10.91 iken 1982'de yüzde 27.2'ye yükseldiği ve

ülkemizin özellikle son yıllarda açık ekonomi olma özelliğinin arttığı görülmektedir.

24 Ocak tedbirlerinin ana hedeflerinden biri de, ihracatı ekonomik kalkınma sürecinde en önemli dinamik güçlerden biri haline getirmeyi öngörmesi olmuştur.

Dünya Bankası Türkiye ile ilgili bir çalışmasında ihracatta ülkemizin gelecek yıllarda göstereceği gelişmenin büyüme hızı ve sanayileşme açısından kritik olduğu işaret etmektedir.

1981 - 1982 yıllarında ihracatta sağlanan önemli sıçramanın geçici bir olgu olmadığı kabul edilirse ve ihracat büyümesinin «istikrar dönemi» olarak kabul edilen 1983 - 1985'de yılda reel olarak yüzde 9.6 ve «büyüme dönemi» olarak nitelendirilen 1985 - 1990 yılları arasında da yüzde 9.5 oranında gerçekleşeceği varsayılırsa; GSYİH piyasa fiyatları ile 1982 - 1985 döneminde yıllık ortalama yüzde 5,0, 1985 - 1990 döneminde ise ortalama yüzde 6.1'lik bir artış kaydetmesi tahmin ediliyor. Bu arada sabit sermaye yatırımları da sırasıyla yüzde 6.9 ve yüzde 7.4'lük artışlar kaydedecek.

İhracatta beklenen gelişme sağlanabilirse,

bu başarı -Türkiye'nin dış borç yükümlülüğünü kredi itibarını sarsacak boyutlara ulaştırmadan- elde edilecektir.

Şimdi ihracatta beklenen bu gelişmenin sağlanamadığını -diğer tüm şartlar sabitken ve ihracatın 1983 - 1985 döneminde daha düşük bir hızla (yüzde 8.4) arttığını ve 1985-1990 döneminde de yüzde 7.4'lük düzeyi aşamadığını kabul edelim. Bu takdirde GSYİH'nında daha düşük bir artış kaydederek, 1983 - 85 arası yüzde 4.9, 1985-90 arası yüzde 5.3'lük bir artış göstermesi tahmin edilmektedir. Yatırımlar ise ödemeler dengesi baskısı nedeniyle 1983 - 1985 arası yüzde 6.8, 1985 - 1990 arası yüzde 6.6'lık bir artış gösterecektir.

Görüldüğü gibi, gelecek yıllarda ekonomik kalkınmamız ihracatta sağlanacak başarıya kritik bir biçimde bağlıdır.

Yüksek ihraç performansını bundan sonra devam ettirmek mümkün mü?

Burada iki nokta var : 1981 - 82'deki tatminkar ihracat başarısı «Türkiye artık gerçekten ihracatçı bir ülke oldu mu?» sorusuna yeterli bir cevap sağlayamamaktadır. İhracat artışı kısmen Türk sanayicisinin ihraca yönelik bir yapısal değişim geçirmesi, kısmen de iç talebi küçülten kısa vadeli

politikalar ve özellikle Orta-Doğu'daki olumlu fakat geçici pazar şartları neticesi ortaya çıkmıştır.

1981 - 1982'de sağlanan önemli ihracat artışı, iç piyasada talebin zayıf olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Burada akla gelen soru, iç talebin yeniden canlanması ile birlikte mevcut ihraç teşviklerinin yeterli olup olamayacağı ve yeni yapısal önlemlerin zorunlu olup olmayacağıdır.

Bu teşviklerin dış ticaretimizin rasyonelleştirilmesi sürecinde yeniden gözden geçirilip, güçlendirilmesi gerekecektir.

Büyüme hızını ödemeler dengesi kanalıyla etkileyecek diğer önemli bir faktör de petrol fiyatlarının orta vadede göstereceği gelişmedir. Petrol faturası toplam ithal değerimizin geçen yıl yüzde 42'sini teşkil etmiştir ve muhtemel petrol fiyat değişikliklerinin ödemeler dengesi yoluyla büyüme hızını oldukça önemli biçimde etkileyeceği açıktır. Yapılan tahminler, düşük talep nedeniyle 1980'lerin sonlarına kadar dış petrol fiyatlarının düşük bir seviye koruyacağıdır. Bu da Türk ekonomisi için oldukça rahatlatıcı bir durumdur ve bir süre yüzde 5'lik bir kalkınma hızının altına düş-

meme konusunda belli bir iyimserlik yaratıyor. Ancak, içerdeki enflasyon oranının belli bir süre de OECD lkeleri ortalaması altına düşürülmesi de zorunludur. Aksi halde, istikrar içinde kalkınma hedefi yine döviz darboğazı nedeniyle gerçekleştirilemeyecektir.

Genel Tercihler Sistemi ve Türkiye

Gelişmekte olan ülkelere sanayileşmiş ülkelerce değerli mallar için tanınan gümrük indirimlerine genel tercihler sistemi kısaca GSP (Generalised System of Preferences) denilmektedir. GSP dahilinde gelişmekte olan ülkelerin ihracatçıları sanayileşmiş ithalatçı ülkenin imalatçıları ile müsavi düzeye, diğer yabancı ihracatçılara karşı ise avantajlı bir duruma getirilmektedir. Gümrük indirimleri yarı mamüller ile tam mamüllerin yanısıra tarıma dayalı işlenmiş veya işlenmemiş ürünler için geçerlidir. Bu sistem çerçevesinde ithalat yapan OECD ülkeleri şunlardır: Avusturya, Japonya, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç, İsviçre, ABD.

137 bağımsız gelişmekte olan ülke ile 100 bağımlı devletin OECD projesi çerçevesinde GSP'den faydalanması kararlaştırılmıştır.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere GSP'den en fazla faydalanan 10 ülke 1977'de bu sistem dahilinde yapılan ithalatın dörtte üçüne sahipti. Bu pay oldukça yavaş olmakla birlikte azalmış ve 1980'de üçte iki gibi bir orana inmiştir.

Bu ilk on ülkeyi takip eden 10 tercihli ülke 1980 yılında toplam OECD ithalatının % 50'sini eline geçirmiştir. İlk 10 ülkeyle ikinci grup GSP çerçevesinde yapılan ihracatın % 86'sını teşkil etmektedir.

Üçüncü grubu teşkil eden en az gelişmiş ülkeler için durum değişiktir. Ticarî politikaların en az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmalarını hızlandırıcı nitelikte olup olmadığı tartışma konusudur, zirâ bu ülkelerin ihracatları zaten önemli miktarda değildir, ayrıca ham madde sınırlıdır. Ancak bu maddelerle ilgili gümrük tarifelerinde indirimler sözkonusudur.

En az gelişmiş ülkeler 1980'de toplam GSP ithalatının ancak % 1'ini teşkil etmekle birlikte 282.1 milyon dolarlık ihracatları için (toplam ihracatlarının % 15'i) tercihli tarife uygulanmıştır.

Türkiye UNCTAD çalışmalarında OECD grubuna dahil olmayı tercih ettiğinden GSP avantajlarından aşağı yukarı yararlanamamış.

mıştır denilebilir. Buna karşılık Güney Kore (3 milyar dolar), Yugoslavya (1 milyar dolar), Brezilya (1.7 milyar dolar) gibi ülkeler oranlarında sistemden yararlanmışlardır.

Not: Basım hatası nedeniyle Temmuzda noksan yayınlanan bu yazının tamamı Ağustos Görüş'üne tekrar alındı. Okurlarımızdan özür dileriz.

	A		B		OECD'nin az gelişmiş ülkelerden ithalata, Yıllık ortalama artış (%)
	GSP dahilinde Az Gelişmiş İhracatçı Ülke- lerden OECD' nin İthalatı (Milyon dolar)	Az Gelişmiş Ülkelerden OECD'nin tüm ithalatının % si olarak	Toplam	GSP dahilinde	
GSP'den en fazla					
Faydalanan Ülkeler	17,034.9	18.9	22.2	25.6	
Güney Kore	3,328.0	30.1	17.5	25.3	
Tayvan	3,086.4	31.2	24.8	29.5	
Hong-Kong	2,454.7	20.5	20.6	26.2	
Brezilya	1,706.6	13.8	18.2	27.8	
Hindistan	1,271.8	25.3	11.5	25.0	
Singapur	1,207.6	16.7	29.2	25.6	
Çin	1,066.4	13.4	a	a	
Yugoslavya	1,040.7	27.6	15.6	11.4	
Meksika	943.0	6.1	35.9	22.8	
Filipinler	930.0	18.3	23.8	36.1	

Faydalanan Diğer				
10 Ülke	5.240.1	8.6	24.2	28.1
Malezya	873.4	9.7	26.0	13.3
Romanya	752.6	24.6	18.7	16.4
Venezûela	680.9	6.1	22.8	33.8
Tayland	582.5	15.0	22.6	31.4
Arjantin	522.8	14.1	15.3	27.6
İsrail	514.1	32.5	21.4	29.9
Endonezya	375.6	1.8	32.9	28.3
Pakistan	359.0	33.5	22.6	22.3
Kolombiya	328.9	9.5	25.1	58.1
Şili	250.3	7.9	25.2	44.8
En az Gelişmiş Ülkeler	282.1	15.1	9.3	44.3

(a) Çin'den yapılan ithalatın artışı bu ülkenin sisteme 1978 sonunda dahil olması sebebiyle verilememektedir.

Asgari Ücret Politikasının Etkileri

Asgari ücret uygulaması bugün birçok ülkede işgücü piyasasının en belirgin özelliklerinden birisidir. Bu uygulamalar ya hükümetin sosyal politikasının bir gereği, ya da toplu sözleşmeler neticesi yürürlüğe konmaktadır. Serbest piyasa kurallarının en geçerli olduğu ABD'de bile işgücünün yüzde 80'i asgari ücret ve azami çalışma saatleri uygulanmasına tabi bulunuyor.

Asgari ücret politikasının savunucuları asgari ücretin :

- Pazarlık gücü zayıf işgücünün korunmasını,
 - Uygun bir gelir düzeyinin garanti altına alınması suretiyle fakirliğin azaltılmasını,
 - Ve çalışmaya teşvik etmeyi hedef aldığını öne sürüyorlar.
- Buna karşılık asgari ücret uygulamasının bu amaçlara ulaşmada etkin olup olmadığı

konusunda ciddi tereddüdler yanında, dolaysız gelir transferlerinin ve negatif gelir vergilerinin bu konuda daha sonuç verici ve yararlı olduğu görüşleri de yaygındır.

Teorik olarak, serbest (işgücü) piyasa ücret seviyesi üzerinde belirlenen asgari ücret istihdamı olumsuz yönde etkilemektedir. Bununla beraber istihdamı etkileyen diğer faktörler (reel talep seviyesi, teknolojik değişme, sermaye birikimi vb) sebebiyle, genişleyen bir ekonomide asgari ücret seviyesinin artışına rağmen istihdam artıyor olabilir yalnız, istihdam artışı, asgari ücretin artmadığı durumlarda daha da hızlı olabilir.

Yine teorik olarak rekabetçi işgücü piyasalarında asgari ücret artışı istihdamı azaltır, fakat ille de işsizliğin artmasına yol açmayabilir. Çünkü asgari ücret artışının bu piyasada işgücü talebi yanında işgücü arzını da etkilemesi muhtemeldir; asgari ücret artışı sonucu azalan istihdam imkanları karşısında iş arayanların cesaretini kırarak işgücünden çekilmelerine yol açabileceği gibi yüksek ücrette daha önce işgücüne dahil olmayan bir kısım nüfusu da işgücüne katabilir. Bu iki zıt etkiden ilki da-

ha önemli ise istihdam azalışına rağmen işsizlik artmayabilir; ikincisi daha önemli ise işgücüne katılanların sayısı artacağından, işsizlik de artacaktır.

Asgari ücret uygulamasının bilhassa genç ve 20 yaş altı nüfus üzerindeki istihdam, gelir dağılımı ve enflasyona olan etkilerinin ölçülmesi geniş bir araştırma konusu olmuştur. Bu konuda Kuzey Amerika ve belli başlı Avrupa ülkeleri için çalışmalar yapılmış, bazen teorik beklentilerle tutarlı bazanda tutarsız sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmalarda :

a) Asgari ücret seviyesindeki artışın işgücü talebini olumsuz yönde etkilediği görülmekle beraber, bu etki çok önemli değildir. Meselâ, ABD'de asgari ücrette yüzde 10'luk bir artış, genç nüfus için istihdamı yüzde 0.5 - 1.0 azaltmaktadır.

b) Yukarıda ücret seviyesinin rekabetçi piyasa seviyesi üzerinde belirlenmesinin işgücü arzını etkileyebileceğini belirtmiştik. Yapılan bazı çalışmalarda, sadece asgari ücretler hesaba katıldığında, asgari ücret artışının işgücüne katılma oranını azalttığı ve işgücü arzını olumsuz etkilediği

görülüyor. Bu konudaki diğer çalışmalar işgücü arzının etkilenmediği sonucuna varıyor.

c) Araştırmalar asgari ücret uygulamasının işgücü piyasasında talebi arzdan daha fazla etkilediğini, dolayısıyla işsizliği artırdığına işaret etmekte. Fakat burada da asgari ücretin işsizlik üzerindeki olumsuz etkisi çok azdır.

d) Asgari ücret uygulaması çoğu kez fakirliği kabul edilebilir seviyelere indirmek ve gelir dağılımını iyileştirmek amacına yönelik bir araç olarak kabul edilmektedir. Fakat fakirlik çok boyutlu ve sadece asgari ücret uygulaması ile ortadan kalkacak bir sorun değildir. Acaba asgari ücret fakirliği kabul edilebilir seviyelere indirmek dur?

Yapılan araştırmalarda asgari ücretin yaygınlaştırılmasının iddia edildiği gibi gelir dağılımının iyileştirilmesi ve refahın artırılması konusunda pek de etkin olmadığı ve beklenenin sağlanmadığı görülmüştür. Doğrudan transfer ödemeleri gibi politikaların daha etkin olduğu görülmektedir.

e) Eğer asgari ücret politikası ile reel gelirin sürekli bir yeniden dağılımı hedef a-

lınyorsa, bu politikanın ücret ve fiyat enflasyonu üzerindeki muhtemel etkilerinin de hesaba katılması gerekir. Yapılan çalışmalarda asgari ücret seviyesindeki sürekli artışların beklentiler yolu ile enflasyon hızına belli oranda katkıda bulunduğu ortaya konmaktadır.

Netice itibariyle, bilimsel araştırmalar asgari ücret politikasının bu politika ile amaçlanan hedefler konusunda fazla etkin ve sonuç verici olmadığını, kaynak dağılımını daha az olumsuz etkileyen diğer politikaların -doğrudan transferler, negatif gelir vergisi vs.- daha etkili olabileceği, sonucuna varıyorlar.

Uluslararası Hammadde Fiyatları

1983'te sanayi hammaddeleri fiyatlarında yüzde 15-30 arasındaki artışlar ekonomik canlanmanın ilk haberlerini veriyorlar. Buna rağmen ABD hariç canlanma işaretleri henüz kesin görünmüyor. Özellikle stokların eritilmesindeki güçlük ve yüksek faizler yeni satış ve fiyatları etkiliyor.

Sanayileri dış alımlara bağlı ve özellikle enflasyon mücadelesi yapan ülkeler bu durumda olumsuz etkileniyorlar. Örneğin Fransa bu yüzde 30 artıştan son derece olumsuz etkileniyor. Bakır piyasasına Çin'in girmesi fiyatları arttırma yönünde etki yapıyor.

Yarı yarıya oto akülerinde kullanılan kurşun piyasasında gelecekte bir artış beklenmiyor. Uluslararası kalay konseyi ve kalay üretici ülkeler derneğinin gayretleriyle petrole benzer bir biçimde kalay fiyatları artmaya devam ediyor. (Tonu 9000 Sterline kadar çıktı.)

Büyük bir krizden çıkma nedeniyle alüminyum fiyatları yılbaşından bu yana yüzde 60

oranında artmıştır. Bu maddenin alıcıları arasına Çin'de girmiş bulunuyor. Şeker fiyatları, kötü mahsul durumu nedeniyle tırmanıyor. Bununla beraber 1984 fiyatlarında büyük ilerleme beklenmiyor. Üretim azlığı kakao fiyatını son 4 yılın en yüksek seviyesine getirmiş bulunuyor. Kahvede üretim fazlalığı fiyatları düşürüyor. ABD oto piyasasındaki canlılık, ABD stratejik madde stoklarının yeniden düzenlenmesi ve Çin alımları nedeniyle kauçuk satışlarındaki canlılığın devam edeceği anlaşılıyor.

**1983'te HAMMADDE FİYATLARININ
SEYRİ**

**(1 Ocak 1983 - 10 Temmuz 1983)
(Londra Borsası)**

	%
Alüminyum	+ 59
Bakır	+ 19
Kalay	+ 17
Çinko	+ 14
Kurşun	— 7
Kauçuk	+ 60
Pamuk	+ 25
Şeker	+ 54
Kakao	+ 35
Kahve	— 10

Uluslararası Endeksler

Moody's	+ 3.3
Reuter	+ 16

IMF Ne Yapar?

Birçok ülkede ortaya çıkan önemli dış ödeme sorunlarının çözümlenmesinde IMF iki alanda daha aktif ve geniş bir rol üstlenmiştir : döviz kuru politikası ve ekonomiyi düzenleyecek önlemlerle ilgili dış malî destek için gerekli koşulların saptanması. Fonun temel sorumluluklarından birisi dış düzenlemeler aracılığıyla üye ülkelerin döviz kuru ve bununla ilgili iç ekonomi politikalarının tutarlılığını sağlamaktır. Enflasyon ve enflasyonist beklentilere karşı fon para politikasının maliye politikası ile uygun desteği ile bütünleşen dengeli politika yaklaşımının gerekliliğini vurgulamaya devam etmektedir.

Son zamanlarda, fon dış ticaret politikasına daha çok önem vermekte ve ülkelerin kur politikasını aleyhlerine olan fiyat avantajlarını düzeltmek için kullanmalarını istememektedir. Ayrıca fon ülkelerin dış borç durumunu orta ve uzun vadede daha dikkatle incelemeye başlamıştır.

Fonun mali kaynakları üye ülkelerin tümüne eşit koşullarda ve ayırım yapılmadan açıktır. Son yıllarda sanayileşmiş ülkeler dış borç gereksinimlerini ticarî borçlanmalarla giderirlerken, 1983 Mart'ının sonunda petrolü olmayan gelişmekte olan ülkelerin dış açıklarının desteklenmesi için yoğun çalışmaya girmişlerdir.

IMF'yi diğer finansman kuruluşlarından ayıran temel özellik ödemeler güçlüğü çeken ülkelerin fon kaynaklarını kullanabilmelerinin önerilen düzeltici politikaların uygulamasına bağlı oluşudur. Bu konuda prensipler daima aynı kalmış ancak giderek büyüyen dış ödemeler açığı ve dünya ekonomisinin genel bunalımı denge için gerekli ulusal politikaları her zamankinden ağır hale getirmiştir.

İç mali kısıtlamalar fonun talebi üzerine empoze edilen bir olgu olmaktan ziyade dış kaynakların kıtlığı tarafından dikte edilmektedir. Uluslararası reel kaynak kıtlığı döviz kıtlığının ana nedenidir.

Ayrıca fonun kaynakları da boyut olarak sınırlıdır. IMF'nin yeşil ışığı diğer borç veren banka ve kuruluşlarca dikkatle aran-

maktadır. Genelde IMF'nin istediği politikalar arz koşularını iyileştirici ve ekonominin üretken tabanını sağlamlaştırıcı önlemlerle desteklenen disiplinli bir talep yönetiminden ibarettirler.

1973 - 1981 yılları arasında uluslararası ticari bankaların sağladıkları dış kaynaklar yılda ortalama yüzde 20'den fazla artış göstermiş ve özellikle son yıllarda gelişmekte olan petrolü olmayan ülkelerin ticari bankalara olan borçlarının artışıyla bu kuruluşların diğer borç veren kurumlar arasındaki önemi artmıştır.

IMF uluslararası ticari bankaların dünya ekonomi sisteminin sağlığı açısından borç vermeleri gereğini vurgulamaktadır. Ülkelerde uygulanan politikaların başarısı ölçüsünde IMF desteğini sürdürmekte, ancak bu destek genellikle tüm ihtiyacı karşılayamadığı için IMF ile anlaşmaların olduğu bir tür garanti sonucunda diğer uluslararası finans kuruluşları da bu ülkelere borç verebilmektedirler.

Fonun gerçekçi ve etkin düzeltim programlarını destekleyebilmesi ve diğer dış finansman kaynaklarını üyelerinin menfaati-

ne yönlendirebilmesi ancak kendisinin de sağlam bir mali yapıya sahip olması ile mümkün olabilecektir.

Fonun yapısı ile ilgili olarak son zamanlarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Alınan bazı kararlar ve kota değerlendirmelerinin yapıldığı Şubat 1983 toplantılarıyla fonun kotası 90 milyar SDR'a yükseltilmiştir. Ayrıca Ocak 1983'te Paris'te yapılan «Onlar» toplantısında Genel İkaz Anlaşmaları (General Agreements to Borrow-GAB) altında destek 17 milyar SDR'a yükseltilmiştir. Bu iki gelişme ile fon kaynakları yaklaşık iki misline çıkarılmış bulunmaktadır.

Alınan bu kararların üye ülkelerce resmen kabul edilmesi halinde fonun kaynak artışı 1983 sonundan itibaren yürürlüğe girecektir.

Patates

İhracatı Mümkün mü?

Türkiye'de patates 1981 yılında (3.000.000 ton) ile buğday (17.000.000 ton), şeker pancarı (11.165.000 ton), arpa (5.300.000 ton) dan sonra en çok yetiştirilen üründür. Hektar başına verimin artışına bağlı olarak son yıllardaki üretim artışı önceki yıllara oranla daha hızlı olmuştur.

Yurdumuzda Patates Üretimi

Yılar	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (Hektar)	Verim (Kg/ Hektar)
1960	1.400.000	160.000	8.750
1970	1.915.000	155.000	12.355
1975	2.490.000	179.000	13.911
1976	2.850.000	187.000	15.323
1977	2.800.000	180.000	15.556
1978	2.750.000	180.000	15.278
1979	2.870.000	169.000	16.982
1980	3.000.000	176.117	18.738
1981	3.000.000	183.000	16.393

Ana gıda maddelerinden birini teşkil eden patatesin Türkiye'de kişi başına ortalama tüketimi 57 kg.'dır.

Ülkemizde Patates Tüketimi

Yıllar	Tüketime Arzedilen Toplam Patates (Ton)	Yurtiçi Toplam Talep (Ton)	Kişi başına Tüketim (Kg/Kişi)
1975	2.151.500	2.120.138	52.5
1976	2.471.500	2.439.853	59.5
1977	2.430.000	2.402.378	57.3
1978	2.385.000	2.376.385	55.4
1979	2.498.500	2.485.551	56.7
1980	2.882.000	2.872.285	63.5

Veriler, patatesin üretim ile çeşitli pazarlama safhalarında yüzde 10 fire verdiğini göstermektedir.

Ülkemizde patates ihracatı genellikle üretime ve dış talebin seyrine bağlıdır.

Patates ihracatımızın yeterli olmaması ile ilgili sebepler arasında en önemlisi ithalatçı ülkelerin aradığı çeşitlerin ülkemizde fazlaca üretilmemesi, Avrupa pazarlarında Türk patatesinin hastalıklı olarak tanımlanması, Ortak Pazar'ın ülkemize gümrük mua-

fiyeti uygulaması, iç piyasada fiyatların yükselmesidir.

Dünyadaki patates ihracatçılarının yüzde 80'i Avrupa'da bulunmakta olup bunların yüzde 80'i Ortak Pazar ülkeleridir. Bu ülkelerin AET ülkelerine ihracatlarında yüzde 100 gümrük vergi indirimi söz konusu olup, adı geçen ülkelerde yetiştirilen patates çeşitleri aranan standartlara uygunluk göstermektedir.

Ülkelerin gümrük himayelerine ve ihracata yeni başlayan ülkelere yeterince güvenilmemesine rağmen, Türkiye'nin patates ihracatında yerini alabilmesi için önce hastalıklı patates görüntüsünün silinmesi gerekmektedir. Ayrıca, hektar başına verimin artırılması, iç piyasa fiyatlarını düşürebilir.

Aşağıda önemli patates ihracatçısı ülkelerin 1980 senesi için üretim miktarları, üretim alanları ile verimlilikleri gösterilmiştir.

**ÖNEMLİ PATATES İHRACATÇISI ÜLKELER
(1980)**

	Üretim Miktarı (1000 MT)	Üretim Alanı (1000 Hek.)	Verim (Kg/Hek.)
Avrupa'da			
Hollanda	6.267	173	36.266
Polonya	26.400	2.336	11.300
Fransa	7.485	254	29.469
İtalya	3.072	166	18.506
Belçika-Lük.	1.240	38	32.632
Batı Almanya	6.694	260	25.710
İngiltere	6.327	205	30.835
Yunanistan	937	55	17.788
İspanya	5.876	360	16.322
Romanya	4.000	300	13.333
Türkiye	3.000	176	18.738
Amerika'da :			
ABD	13.653	468	29.202
Kanada	2.523	107	23.546
Afrika'da			
Mısır A.Cum.	1.157	78	14.891
Fas	390	27	14.444
G.Afrika Cum.	650	50	13.000
Asya'da :			
Kıbrıs	210	11	19.091
Çin	12.537	1.464	8.562
Lübnan	145	7	20.714
SSCB	66.900	6.933	9.650

Dünya Madenciliğindeki Yerimiz

Dünyada kişi başına madencilik üretim değeri ülke ekonomisinde madenciliğin önemini gösteren bir ölçüdür. 1978 yılı verilerine göre dünya ülkeleri arasında kişi başına düşen toplam madencilik üretim geliri en fazla olan ülke 626.5 dolar/kişi ile Kanada'dır. Bu ülkeyi 515 dolarla Avustralya izlemektedir. Bu ülkeleri SSCB 364.2 dolar ve ABD 338.6 dolarla izlemektedir. Bu verilere göre Kanada ekonomisindeki madenciliğin yeri ABD'den 2 kat fazladır. Kişi başına yakıt dışı maden üretim değeri bakımından ilk üç sırayı Güney Afrika, Avustralya ve Kanada almaktadır. Türkiye yakıt dışı madencilik sıralamasında 33'üncü, toplam madencilik sıralamasında ise 52'inci durumdadır.

1978 YILI ÜLKELERE GÖRE KİŞİ BAŞINA MADEN ÜRETİMİ

Ülke Adı	Yakıt		
	Dışı Ma- dencilik (Dolar/kışı)	Toplam Ma- dencilik (Dolar/kışı)	Toplam Sıralama No : (*)
Güney Afrika	246,0	292,7	11
Avustralya	215,5	515,2	6
Kanada	189,0	626,5	5
Zambiya	139,0	143,1	18
Şili	139,0	169,1	14
Bolivya	88,8	130,2	22
Peru	59,6	107,1	26
Malezya	56,3	143,9	17
İsveç	53,1	55,3	37
SSCB	49,1	364,2	9
ABD	40,2	338,6	10
Zimbabve	39,4	58,1	35
Fas	36,1	37,2	42
Zaire	31,2	34,2	45
Polonya	24,6	235,4	12
Yunanistan	20,3	37,7	41
Tunus	19,7	96,7	29
Yugoslavya	19,5	53,5	36
Filipinler	11,0	11,2	48
B. Almanya	10,3	164,2	10
Türkiye	8,35	18,1	52
İngiltere	6,0	221,4	7
Dünya			
Ortalaması	14,9	114,8	

(*) Nüfusu 1981 itibariyle 5 milyonun üzerindeki ülkeler sıralaması.